

Ústav obecné lingvistiky

HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hindi ideophones (Ideofony v hindštině)

Bc. Vojtěch Diatka

Předložená diplomová práce je vůbec prvním pokusem o popis ideofonického inventáře hindštiny. Autor vychází z hypotézy, že tuto kategorii lze v hindština identifikovat, byť v dosavadním stavu zkoumání se hindština mezi ideofonickými jazyky neuvádí. Práce je rozčleněna do šesti kapitol, které čtenáře vedou od popisu ideofonické kategorie obecně, přes podrobný popis jejích manifestací v hindštině, až k návrhu, jak zobecnit sémantické vlastnosti hindských ideofonů s pomocí teorie sémantických rámců. Empirickým základem práce je kombinace korpusového zdroje s materiálem získaným z autorova vlastního terénního výzkumu.

Tématem i jeho originálním teoretickým uchopením jde o velmi zajímavou studii. Hlavní přínos lze shrnout do několika rovin. (i) Autentický materiál shromážděný v terénním výzkumu (jakkoli nedokonalém) a z korpusových textů přináší první ukázkou ideofonických forem v hindštině a naznačuje možnosti pro další zkoumání. Samotný soupis dosud doložených ideofonů představuje první důležitý krok k systematickému studiu této kategorie v hindštině a bude možné na něm dále stavět. (ii) Byť jde o práci primárně exploratorní, je založena na pokusu o poměrně jemnou sémantickou analýzu, ukotvenou v současných teoretických přístupech; autorem navržená reprezentace této sémantické kategorie má potenciál k tomu, aby byla přenesena i na analýzu ideofonických inventářů v jiných jazycích.

Předložená práce začíná kritickou reflexí relevantní literatury k danému tématu (1. kapitola), kde se ukazuje autorova schopnost orientovat se v terminologicky a pojmově dosti spletené literatuře, ale také se nabízí užitečné zamyšlení nad rozlišováním mezi kategoriemi, které se často směšují: mezi ideofony, onomatopoi a interjekcemi. Z tohoto úvodního rámce pak vycházejí i deskriptivní části práce. Nejprve (2. kapitola) se autor vypořádává postupně s popisem hindských ideofonů z hlediska jejich zvukové stavby, morfologických variant, vztahu k ostatním slovním druhům hindštiny a syntaktické distribuce. Těžištěm popisu je však jejich stránka sémantická (3. kapitola), která vychází z autorova terénního výzkumu; součástí této kapitoly je tedy i popis a kritické zhodnocení použité elicitací metody, jakož i roztřídění všech ideofonů do sémantických tříd, ať už v elicitaci úspěšně doložených, nebo naopak s nulovým výskytem. Sémantické vlastnosti takto doložených ideofonů pak autor zasazuje do kontextu dvou protichůdných teoretických přístupů – formální sémantika vs Frame Semantics (4. kapitola). Autor tu nastiňuje důvody, proč nakonec volí Frame Semantics jako přístup vhodný pro smysluplnou analýzu ideofonických významů, tj. pro popis a potenciální vysvětlení významů, které jsou už ze své podstaty součástí lidského prožívání světa, a tedy

Ústav obecné lingvistiky

nekompatibilní s čistě formálními sémantickými rysy. Celá práce je uzavřena překvapivě stručnou 5. kapitolou.

Výsledný text nabízí řadu zajímavých postřehů, interpretací a nových souvislostí, sympatická je i metodologická vynalézavost ve shromažďování materiálu a navržené řešení popisu pomocí sémantických rámců ukazuje na autorovu schopnost samostatného lingvistického myšlení. O to více však potom vyčnívají různé nedostatky ve zpracování, které z předložené práce dělají dosti obtížné čtení. Za základní problém považuji to, že čtenář narazí na řadu míst, kde se autor příliš nenamáhá s argumentací a spokojí se s konstatováním, že si to tak myslí (např. str. 24, 50, 52), nebo nechá na čtenáři, aby si domyslel dopad příslušného tvrzení. Výsledkem je dosti povrchní dojem. Zde pár příkladů, které vedou k nezodpovězeným otázkám:

1. Co by se stalo, kdyby se v konkrétních příkladech daný ideofon odstranil? Mělo by to nějaký efekt na význam celé výpovědi? Záviselo by to na celkovém kontextu, ve kterém se daný příklad vyskytuje? Dávalo by smysl tento test (v podobných případech běžně užívaný) uplatnit i u ideofonů?
2. V diskuse o asymetrii v užívání sponových sloves 'to be' v 'to do' (zejména pro čtenáře, který neumí hindsky) chybí jakýkoli pokus o vysvětlení (třeba jen formou hypotézy), proč je běžnější 'to be', ale zároveň proč je v příkladu (27) sloveso 'to do'. Souvisí to nějak s tím, jak ideofony zapadají do rozlišování v tranzitivitě věty?
3. Tvrzení (str. 41), že – v parafrázi – *[the domain] of emotional and cognitive states is not relevant for English*, je těžké vzít vážně. Přinejmenším by bylo třeba uvést, jak to víme. Ale zároveň je poměrně překvapivý závěr, který z tohoto tvrzení plyne, totiž že angličtina nevyjadřuje citové a kognitivní stavy. Tady je třeba objasnit, jak to autor myslel.
4. Komentář k příkladu (37) nedává příliš smysl. V jaké interpretaci významu „motion“ je možné přiřazovat tento příklad ke třídě pohybových ideofonů? To, že se někomu po svatbě rozpadnou předchozí sny, zrovna dojem pohybu nenavozuje. (Toto je dobrý příklad místa, kde se autor spokojí s velmi povrchním soudem, místo aby věc důkladněji promyslel a čtenáři vysvětlil.)
5. „Výhodnost“ (*convenience*) v nějakém metodologickém rozhodnutí se dá jistě chápat, ale je třeba ji přesně vysvětlit (tj. v čem ta výhodnost konkrétně spočívá a proč ji máme přijmout jako argument). Výhodnost sama o sobě není nutně adekvátní motivací pro takový či onaký způsob analýzy a diskuse týkající se modality jakožto jednoho prvku v navrhovaném rámci (str. 50) by vyzněla o hodně profesionálněji, kdyby nebyla založena pouze na tom, že to autor považuje za *convenient*.

Ústav obecné lingvistiky

Další otázky, které se při čtení předložené práce nabízejí a které jsou zde míněny spíše jako podněty k dalšímu promýšlení a další práci na tomto tématu:

1. Nabízejí se nějaké hypotézy, proč se při elicitaci nevyskytly žádné výrazy na pojmenování barev? Měli bychom být jejich absencí překvapeni, nebo naopak vyplývá z povahy ideofonů? Jak je to s barvami v jiných ideofonických jazycích?
2. Rovněž chuť a čich jsou doloženy v získaném vzorku málo. Proč se neříká nic o tom, jestli je to výsledek překvapivý, nebo očekávaný? A nějaká hypotéza, čím by tak omezený výskyt mohl být?
3. Diskuse o vztahu k rámcům Sound atd. (str. 51) dává smysl. Ale nabízí se otázka, jestli stejně není důvod k tomu, aby tyto rámce byly nějak propojené (*linked*) v nějaké širší síti, aniž by nutně šlo o dědičnost, prostě proto, že nějaké rysy sdílejí.

Celkově poněkud problematická je taky jazyková a stylistická kvalita textu. Zdá se, že práce neprošla dostatečně důkladným cyklem revizí a edičních úprav, což se projevuje dvojnásobným způsobem. (i) Stylisticky jde na mnoha místech o text, který by zněl přirozeně při orální nebo interaktivní prezentaci, ale nehodí se příliš v písemném vědeckém projevu, kde takový styl spíše rozptyluje. (ii) V textu se vyskytuje velký počet jazykových chyb, které sice nepředstavují překážku v porozumění textu (jde o chyby vesměs drobné a snadno opravitelné, včetně mnoha překlepů), ale přispívají k celkovému dojmu jisté odbytosti. Navíc je občas výsledkem i to, že si autor protičeří (např. str. 17, úvodní věta v odd. 1.4), nebo skrze nepořádnou stylizaci pokulhává logika výkladu (např. str. 46, poslední odstavec) či jeho smysl (např. str. 20, úvodní odst. v odd. 2.1).

Práce však je přehledně členěna, je opatřena bibliografií, která svým rozsahem i volbou jednotlivých položek více než odpovídá požadavkům kladeným na diplomový výzkum, vhodně kombinuje domácí i zahraniční zdroje a také příspěvky deskriptivní i teoretické a metodologické.

Celkově touto prací autor rozhodně prokázal předpoklad pro samostatnou výzkumnou práci, ale předložený text zároveň trpí řadou nedostatků, a to nejen čistě formálních. Problematická je hlavně jistá argumentační i analytická nedotaženost, a proto navrhuji hodnocení „dobře“.

Doc. Mirjam Friedová, Ph.D.
Univerzita Karlova, Filozofická fakulta
Ústav obecné lingvistiky

Praha, 6. září 2014